

OS TROBADORES DE TAVEIRÓS

Mercedes Brea

A cantiga que leva o número 142 (a tensó *Vi eu donas encelando*) no *Cancioneiro da Biblioteca Nacional de Lisboa*¹ (coñecido -antes de ser adquirido por esa institución- como Colocci-Brancuti, porque fora mandado copiar por Angelo Colocci nas primeiras décadas do século XVI, e descuberto por Costantino Corvisieri -que informou inmediatamente da súa existencia a Enrico Molteni, o primeiro filólogo moderno que se ocupou del- na biblioteca do conde Paolo Brancuti de Cagli en 1875²) vai acompañada dunha *razó* (breve texto explicativo, en prosa) ou "rúbrica explicativa" que di o seguinte:

Esta cantiga fez Pero Velho de Taveiroos e Paay Soarez, seu irmão, a duas donzellas muy fremosas e filhas d'algo assaz que andavan en cas dona Mayor, molher de dom Rodrigo Gomez de Trastamar. E diz que se semelhava huã a outra tanto que adur poderia homen estremar huã da outra; e seendo ambas huũ dia folgando por huã sesta en huũ pomar, entrou Pero Velho de sospeita, falando con ellas. Chegou o porteiro e levantou-o end'a grandes enpuxadas, e o trouve-o muy mal.

Este texto intenta explicar de algunha maneira o contido da cantiga (dun xeito similar a como o facían -en moitos casos, ampliándoo ata constituír un auténtico relato breve- os cancioneros provenzais), pero o que neste momento nos interesa son as referencias que nos proporciona en relación co

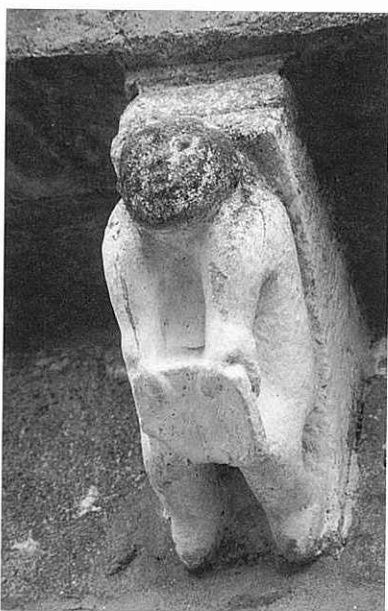
nome e a biografía dos dous trobadores que participan na contenda poética:

a) por unha parte, sinala que Pero Velho de Taveirós (do que non chegaron a nós outras composicións) e Pai Soares son irmáns;

b) pola outra, sitúaos no entorno dun dos máis importantes nobres galegos do século XIII, D. Rodrigo Gómez de Trastamara, conde de Traba.

Carolina Michaëlis de Vasconcelos³ identificara a Pero Velho con Pero Soares Escaldado (CA, II, pp. 309-312), pertencente á liñaxe portuguesa dos Velhos, apoiándose nas súas relacións de parentesco con Maria Pais Ribeira e tamén na súa vinculación (e a de seu irmán) a outro trobador, Martin Soares. Pero António Resende de Oliveira⁴, estudando atentamente os Livros de linhagens medievais, non atopa na familia dos Velho ningún Pai Soares que poidera ser irmán do Escaldado; por outra parte, tampouco atopa mención que permita asociar unha familia "de Taveirós" ós Velho portugueses (nin tan siquera a outras liñaxes portuguesas). Pola contra, e como xa notara a propia C. Michaëlis, destaca a existencia de Taveirós (ou Tabeirós) como topónimo galego e, aínda mais, advirte que o *Livro de linhagens do Conde Don Pedro* preservou un elemento indicador da existencia dunha liñaxe galega con ese nome na figura de D. Rica de Taveirós, avó de unha Sancha Rodrigues casada con Fernão Gonçalves Churrichão; ademais, en 1267 aparece mencionado un D. Vasco Peres de Taveirós, que, tanto polo apelido e nome de familia como pola cronoloxía, pode ser fillo de Pero Velho, nunha donación feita pola súa muller ó mosteiro de Carboeiro.

En canto a Pai Soares, do que, ademais desta tensó e doutra que mantén con Martin Soares, se conservan dez cantigas de amor⁶ (que aparecen casi todas tamén no *Cancioneiro da Ajuda*) e tres de amigo⁷, unha das razóns que levará a C. Michaëlis a supoñelo portugués foi a identificación de Pai Moniz (que figura como pai da dona cantada polo trobador na famosa *cantiga da guarvaya*, a que comenza *No mundo non me sei parella* -A 38-) cun noble portugués, sen ter en conta que na documentación galega do mesmo período aparecen

Personaxe mostrando un libro. Ábsida da Igrexa de Santiago de Taveirós-A Estrada.

polo menos tres individuos do mesmo nome pertencentes a outras tantas liñaxes nobles galegas: Paio Moniz de Rodeiro, Paio Moniz de Refronteira, Paio Moniz Varela⁸. Se o personaxe en cuestión poidera se-lo primeiro destes⁹, o contexto xeográfico (Rodeiro) non nos levaría moi lonxe das terras de Taveirós, co que os datos dispersos que se poden ir adxuntando en relación con estes trovadores irían encaixando.

Lembremos tamén que, complementariamente a canto levamos indicado, tññase situado ós nosos tro-

badores na corte portuguesa de Sancho I (morto en 1211), porque a filla de Pai Moniz Ribeira, María Paez Ribeira, foi amante dese rei. Se, como propoñemos máis arriba, hai que pensar noutro Pai Moniz (tal vez o de Rodeiro), esa hipótese carecería de apoio, porque as relacións co tamén trovador Martín Soarez poderían telas establecido mesmo na corte castelán de Fernando III. E, en última instancia, o dato aportado polo *Cancioneiro da Biblioteca Nacional* (de que estaban na casa de D. Rodrigo Gómez de Trastámara ou Traba), xunto co resto das argumentacións -coincidentes- presentadas por Antón Resende de Oliveira mais Gema Vallín¹⁰, conducen a facer máis verosímil a hipótese de que **o Taveirós que aparece como nome de familia destes trovadores corresponda efectivamente ó que forma parte na actualidade do concello da Estrada.**

Algún outro documento, ademais do xa citado que menciona a Vasco Perez de Taveirós, pode vir a confirmar esta posibilidade. Así, en 1279, aparece, nun documento de venta ó mosteiro de Oseira, un Lourenço Perez de Taveyroo, que,